

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Jednotlivé typy stavebních památek mají svá specifika. Ať už jde o středověké hrady, středověké či novověké kostely, zámky, měštanské domy, technické památky, památky 19. či 20. století, památková péče si musí být vědoma historických souvislostí jejich vzniku, dobových architektonických a konstrukčních zvyklostí i smyslu jednotlivých použitých prvků a detailů, neboť z toho se odvíjí ponětí o hodnotách celku či jednotlivých detailů. Státní památková péče opravy památek neřídí, ale poukazuje na jejich hodnoty může tyto opravy ovlivnit. Odborní pracovníci NPÚ – „terénní památkáři“ – nemají přímou odpovědnost, ale díky schopnosti ocenit hodnotu originálu mohou stavbu „posouvat“; v tom spočívá jejich důležitá role. Předpokladem jejich dobré práce je samozřejmě znalost problematiky, která se netýká jen konstrukcí a architektonického ztvárnění, ale zahrnuje i okolnosti vzniku či historického vývoje a vůbec smysl příslušných staveb nebo jejich částí.

A pokud jde o novověké bastionové pevnosti, ty patří z hlediska pochopení jejich funkce a architektury k těm nejhůře uchopitelným. Je to dáno několika faktory. V naší zemi je jich (v různé míře) zachována ani ne desítka a jejich znalost není obecně rozšířená. Jedná se o složité vojenské komplexy, které dokonce mají speciální názvosloví, jinde nepoužívané. Zvláště ty nejmladší z nich, jako je Terežín a Josefov, jsou velmi rozsáhlé a působí na pohled komplikovaně. Jistá schematičnost hvězdicových půdorysů svádí ke zjednodušování, ale jednotlivé části jsou řešeny atypicky. Zvládnutí takového komplexu vyžaduje seznámit se s dobovými hledisky vojenské strategie, jinak řečeno pro poznání a pochopení bastionové pevnosti je nutné udělat si představu o tom, jak by byla dobývána a jak by se bránila případnému útoku. Mohlo by se zdát, že pro „památkáře“ je taková hloubka poznání nadbytečná, že jde o témata pro vojenské historiky, případně pro autory stavebněhistorických průzkumů. Opak je ale pravdou. Realita je taková, že památkář již při přípravě projektů musí být schopen formulovat zásady obnovy a na stavbě se pak často ocitá sám vůči zástupcům realizační firmy, a jen pokud disponuje dostatečnou znalostí a dokáže-li ji uplatnit, může stavbu ovlivnit.

Při vědomí všech těchto obtíží byla na půdě Národního památkového ústavu v roce 2011 založena Pracovní skupina k bastionovým pevnostem, jejímiž členy byli nejen pracovníci NPÚ, ale i projektanti, stavební historici a průzkumníci, členové místních spolků a sdružení a další odborníci. Mezi zúčastněnými byli jak ti začínající, tak i ti zkušení, ochotní předávat své vědomosti. Skupina se v prvních letech scházela na jednotlivých pevnostech, kde byly na místě prezentovány prováděné opravy či problémy související s péčí o tyto areály. Zejména na Terežíně proběhla pod záštitou místního Klubu vojenské historie řada odborných seminářů. Zkušenosti byly shromážděny do sborníku „Bastionové pevnosti, průzkumy a opravy“, vydaného v roce 2014 územním odborným pracovištěm NPÚ v Ústí nad Labem ve spolupráci s Klubem vojenské historie – Pevnost Terežín (Centrum pevnostního stavitelství Terežín). Trebaže se skupina v následujících letech setkávala už poněkud liknavěji, dá se říci, že její činnost pokračuje dodnes. Výsledkem je i soubor textů předkládaný v tomto čísle Zpráv památkové péče. Když s odstupem deseti let sledujeme současné dění, zjišťujeme, že se role proměnily. Někteří z těch, kdo před deseti lety předávali informace, dnes již v oboru činní nejsou, zatímco ti, kdo před deseti lety začínali, dnes platí za odborníky. Mezitím do oboru vstoupili zástupci mladší generace, kteří se zde pokoušejí rozšiřovat a prohlubovat své znalosti. Věříme, že právě pro ně mohou být příspěvky v tomto čísle Zpráv památkové péče užitečné.

Karel KIBIC

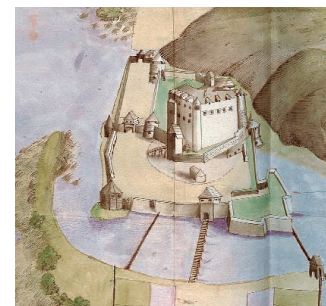
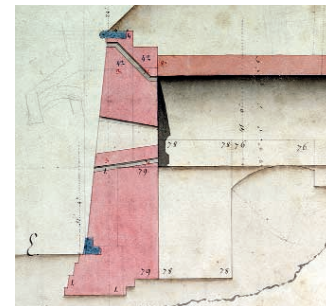

Janek Kibic

OBSAH

IN MEDIAS RES: BASTIONOVÉ PEVNOSTI POHLEDEM PAMÁTKOVÉ PÉČE

- Jiří Hofman*; Ad fontes: význam archivních materiálů při koncepci využití opevnění, následné projekci, stavebních pracích a údržbě na příkladu pevnosti Terezín / 243
- Karel Kibic*; Malá pevnost v Terezíně a její oprava v letech 2011–2019 / 252
- Jan Maloušek, Markéta Fialová*; Vybrané poznatky z obnovy částí pražského bastionového opevnění v posledních letech / 263
- Jolana Tothová, Jiří Smutný, Josef Řehák*; Zkušenosti ze sanací podzemního obranného systému Hlavní pevnosti Terezín / 273

MATERIÁLIE, STUDIE

- Jan Havrda, Jaroslav Podliska*; Archeologie Malostranského náměstí v Praze / 281
- Matúš Martinák*; Nejstaršie vyobrazenie a plán Levíc / 294
- Květa Jordánová, Martina Indrová*; Průvodcovské texty v historické retrospektivě: nástroj edukace, nebo ideologické manipulace? / 302
- Matyáš Kracík, Anna Schránílová*; Pražské metro: architektura a památkový potenciál trasy A a II. C / 310
- Jan Čáni, Jana Tichá, Eva Volfová*; Stavby pro výrobu skla ve středních Čechách / 327
- Alena Borovcová*; Železniční architektura historická i současná. Mezi limity ochrany a modernizace / 345
- Eva Lukášová*; Parade Schlafzimmer – parádní ložnice. Čalounické prvky ve vybavení parádních ložnic zámeckých a palácových interiérů konce 17. a 18. století / 354

DISKUSE, POLEMIKY

- Vít Jesenský*; Co může památková péče získat z Critical Heritage Studies? / 372

RÚZNÉ

- Relikviář sv. Maura: ohlédnutí restaurátora po 20 letech od dokončení restaurování (*Andrej Šumbera*) 381/ Počestnost jako mimořádná hodnota: rozhovor s profesorem Petrem Sommerem o archeologii a památkové péči (*Stanislava Kučová; Martin Tomášek; Lenka Militká*) 398/

SEMINÁŘE, KONFERENCE, AKCE

- Lesk a novinky osmého ročníku Ceny Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro (*Jana Tichá*) 402/

RECENZE

- Kronika zmizelého (*Matěj Kruntorád*) 406/

RESUMÉ

- Summary / 407